

СЪЗДАВАНЕ НА МЕХАНИЗЪМ ЗА ПРИЛАГАНЕ НА СИСТЕМАТА ЗА ЗЕЛЕНО ПАЗАРУВАНЕ В ДЪРЖАВНИЯ СЕКТОР: ОПИТЪТ НА УКРАЙНА

Виктория Псота¹

Резюме: Глобализирането на връзките с обществеността доведе до реформи в публичния сектор на икономиката. Хармонизирането на законодателството и нормативната база със стандартите на Европейския съюз налага да бъдат създадени нови подходи и форми на взаимодействие между възлагащите органи и участниците в процесите за обществени поръчки. Реформата в системата за обществени поръчки провокира промени в отношението на държавните възлагащи органи към процеса на обществените поръчки и доведе до осъзнаване на необходимостта от въвеждане на зелени обществени поръчки.

В статията се разглежда процесът на прилагане на зелени обществени поръчки в Украйна, прави се анализ на приложимата нормативна база и се посочват недостатъците в прилагането на механизма за екологични обществени поръчки. Авторът изследва приоритетните сектори на икономиката, в които най-често се реализират обществени поръчки в различните административни области на Украйна, и предлага използването на индивидуален подход към прилагането на зелени обществени поръчки в зависимост от нуждите на местния публичен сектор. Авторът предлага и инструменти за прилагане на зелени обществени поръчки, като подчертава, че разработването на механизъм за тяхното използване изисква да бъде проведено изследване от по-широк кръг специалисти в различни

---

¹ Докторант в катедра „Счетоводство и одит“ в Държавен технологичен университет, Житомир, и преподавател по счетоводни дисциплини в Техническият колеж за икономика и индустрия Новоград-Волински, e-mail: vikadrach6@gmail.com

СЪЗДАВАНЕ НА МЕХАНИЗЪМ ЗА ПРИЛАГАНЕ НА СИСТЕМАТА ...

области. Посочени са недостатъците в общоприетата методология за изчисляване на спестените бюджетни средства, която не отчита жизнения цикъл на стоките. Това следва да бъде обект на по-нататъшни изследвания от страна на учените.

Ключови думи: обществени поръчки, зелени обществени поръчки, държавна политика, екология, Украйна.

JEL: D73; H 57; H 50; Q 01.

Увод

Световната икономическа криза и увеличаващите се екологични проблеми, които заплашват съществуването на бъдещите поколения, изискват възприемането на нови подходи към въпроса за постигане на трайно равновесие между стремежа към икономическо благосъстояние и опазването на околната среда чрез екологизиране на икономиката. Напредъкът в технологиите, процесите на интеграция в световната икономика, нарастващата конкуренция на глобалния пазар и растящата загриженост на потребителите за околната среда оказват своето въздействие върху производителите, които следва да се ръководят от промените в структурата на търсенето и да се съобразяват с екологичния фактор при осъществяване на своята производствена дейност.

В световен мащаб разходите за обществени поръчки представляват между 13 и 20% от БВП. Това е показателно за огромното икономическо значение, което имат за стопанския живот обществените поръчки, както и за възможността те да бъдат използвани като ефективен инструмент за въздействие върху пазарните отношения. Във всяка страна, независимо от равнището на нейното икономическо развитие, обществените поръчки трябва да се използват за изпълнение на стратегически и тактически задачи. Стратегическите задачи включват прилагането на цялостна икономическа политика, която има за цел да подкрепя производителите в страната, управление на публичните финанси, опазване на околната среда, провеждане на социална политика, подпомагане на изоставащите региони и др. Тактическите задачи са свързани с повишаване на конкурентоспособността, осигуряване на

най-качествения продукт на най-добра цена за дадена обществена поръчка, своевременно провеждане на процедурите, свеждане до минимум на възможните рискове и предотвратяване на корупцията.

Държавата трябва да бъде ключов участник в тези процеси, като създава подходяща законодателна рамка и предоставя допълнителни стимули за насърчаване производството и потреблението на екологични стоки и услуги. Системата за зелени обществени поръчки се развива все по-осезаемо в страните от Европейския съюз, като един от най-важните инструменти за стимулиране на по-нататъшното екологизиране на икономиката е създаването на нормативна база, която да насърчава преориентиране на икономиките към екологично производство и потребление.

Системата за зелени обществени поръчки допринася за функциониране на по-голям брой компании, което води до по-силна конкуренция на световния пазар и стимулира стопанския растеж на държавата, като създава нови възможности за малките и средните предприятия, а в резултат на това и нови работни места за населението.

Поетите ангажименти в сферата на обществените поръчки са един от най-важните приоритети на Украйна съгласно Споразумението за асоцииране на страната към ЕС. Нуждата от реформа в системата на обществените поръчки в Украйна беше продиктувана от необходимостта да бъдат усъвършенствани съществуващите правила и да се прилагат прозрачни и конкурентни процедури по обективни критерии, така че да бъдат преодолените рисковете от корупция при провеждане на процедури за обществени поръчки. По този начин освен хармонизиране на законодателството в страната към различните директиви на ЕС се цели най-вече изграждане на култура за обществени поръчки и конкурентоспособност на международните пазари.

Обзор на научната литература

Съвременните тенденции в глобалното икономическо развитие доведоха до възникването на редица екологични проблеми, например промените в климата и замърсяването. Ето защо вниманието на учени

СЪЗДАВАНЕ НА МЕХАНИЗЪМ ЗА ПРИЛАГАНЕ НА СИСТЕМАТА ...

от целия свят е насочено към процеса на преход към екологична икономика. Един от инструментите за осъществяване на този преход е системата на зелени обществени поръчки, която налага екологични стандарти при закупуването на стоки и услуги от правителството.

Строителството е една от индустриите, които в най-голяма степен нанасят вреда на околната среда и е сред приоритетните дейности за възлагане на обществени поръчки в световен мащаб. Поради тази причина много учени се занимават с изследвания именно в тази сфера на икономиката. S.L.A. Rais и др. (2018) разглеждат въпроси, свързани с екологични обществени поръчки в Малайзия. Rajiv Ruparatna и Kasun Hewage (2015) изследват съществуващите статистически данни, за да направят оценка на проблемите при прилагането на зелени обществени поръчки, както и на ползите от тях в строителството в Канада. Jan-Simon Schmidt и Rainard Osebold (2017) анализират екологичното управление на корпоративния бизнес в строителния сектор в Германия. Испански учени стигат до заключението, че при възлагане на обществени поръчки в строителния сектор екологичните критерии са приложими в много по-малка степен отколкото различни икономически споразумения, а приложението им като цяло е далеч под средното ниво за Европа (Fuentes-Bargues J.L. et al., 2018). Mette Alberg Mosgaard (2015) проиграва различни казуси и прави анализ на практиките за зелени обществени поръчки по примера на скандинавски организации и стига до извода, че зелените обществени поръчки трябва да се превърнат в ежедневна практика за бизнеса, както и да бъдат адаптирани към вече създадените практики за възлагане на обществени поръчки. Основен акцент в изследването на Bruno B.F. Da Costa и Ana Lucia T.S. Da Motta (2019) е, това да бъдат посочени и класифицирани основните пречки пред масовото въвеждане на зелени обществени поръчки в Бразилия. Martine G. Rietbergen и Cornelis Block (2013) измерват количествено влиянието, което оказват върху околната среда обществените поръчки. Fuentes-Bargues J.L. и др. (2018) изследват практическото приложение на зелените обществени поръчки от университетите в Испания, като правят класификация и посочват ниските екологични критерии при закупуване на стоки и услуги. Lenka Stofova и др. (2016) предлагат

концепция за измерване на цялостното въздействие и оценка на зелените обществени поръчки въз основа на разработени критерии, както и методологичен план за тяхното прилагане. Повечето учени са единодушни, че нивото на прилаганите екологични критерии в процеса на възлагане на обществени поръчки е много ниско, като същото мнение споделят и учени в Украйна, които са в търсене на инструменти за възможно най-доброто прилагане на зелени обществени поръчки в националната система за обществени поръчки (Konashchuk, N., 2016).

Методология на изследването

Прилагането на зелени обществени поръчки е иновативна концепция за Украйна и има за цел рационалното използване на публичните финанси, възползване от съществуващите пазарни възможности и постигане на по-осезаем екологичен и социален резултат на местно и на глобално ниво. Въвеждането на концепцията за екологични обществени поръчки е инструмент на обществената политика, който прави възможно икономическото развитие на страната, без да се нанасят щети на околната среда и на качеството на живот на населението.

В повечето развити държави вече са създадени и активно се прилагат правителствени програми за по-мощно прилагане на зелени обществени поръчки. Австрия, Дания, Финландия, Германия, Нидерландия, Швеция и Обединеното кралство се обявиха за страни, които прилагат принципите на екологични държавни поръчки още през 1995г. След Генералната асамблея на ООН през 2002 г. в Йоханесбург беше проведена среща на върха за оценка на прилагането на програма „Дневен ред на XXI век“ за устойчиво развитие в търсене на баланс между социалната справедливост, икономическия растеж и екологичните решения, приети от проведената в Рио де Жанейро конференция на ООН за околната среда и развитието. След провеждането на международна експертна среща в Мароко през 2003 г. беше създадена целева група за устойчиви държавни поръчки, която да подпомага държа-

СЪЗДАВАНЕ НА МЕХАНИЗЪМ ЗА ПРИЛАГАНЕ НА СИСТЕМАТА ...

вите при прилагането на тяхната политика за зелени обществени поръчки. През 2004 г. Съветът на ЕС и Европейският парламент приеха две Директиви, целящи разясняване, опростяване и подобряване на европейското законодателство, прилагано в системата на обществените поръчки. Впоследствие глобалните икономически процеси и изискванията за съвременен подход към създаването на международни инструменти в сферата на обществените поръчки наложиха усъвършенстването и приемането на нови Директиви. Таблица 1 съдържа обобщение на Директивите на ЕС, които имат за цел да доведат до по-голяма прозрачност и справедливост в системата за обществени поръчки.

*Таблица 1.
Директиви на ЕС за обществените поръчки*

Директива	Обхват
2014/24/ЕС от 26 февруари 2014	Обществени поръчки в държавния сектор
2014/25/ЕС от 26 февруари 2014	Обществени поръчки в сферата на общинското законодателство
2014/23/ЕС от 26 февруари 2014	Възлагане на договори за концесия
89/665/ЕИО от 21 декември 1989	Координира прилагането на процедури за обжалване на решения за възлагане на договори за обществени поръчки за доставки и за строителство с публични средства
92/13/ЕИО от 12 февруари 1992	Координира прилагането на процедури за обжалване на решения за договори за закупуване на стоки и строителни дейности, финансирани от публични фондове относно прилагането на процедури за възлагане на обществени поръчки на субекти, извършващи дейност във водния, енергийния, транспортния и телекомуникационния сектор
2009/81/ЕО от 13 юли 2009	Възлагане на обществени поръчки в областта на отбраната и сигурността
2014/55/ЕС от 16 април 2014	Електронно фактуриране при обществените поръчки

Източник: Разработка на автора.

Чрез директивите, обобщени в горната таблица, се въвежда ефективен процес за обществени поръчки, който цели рационално разходване на бюджетни ресурси. Те гарантират определени механизми за контрол, които да насърчават конкуренцията, да ограничат риска от корупция и прекомерните разходи на средства от бюджета.

Директивите съдържат подробни разпоредби, които стимулират прилагането на зелени обществени поръчки, въпреки че екологичният аспект не е задължителен елемент от процеса на провеждане на обществени поръчки. Директивите дават разяснения и препоръки за доброволно прилагане на зелени обществени поръчки. В Таблица 2 е обобщено съдържанието на някои от най-важните членове в тези директиви.

Съгласно правото, приложимо в Европейския съюз, възлагането и изпълнението на зелени обществени поръчки следва да бъде в съответствие с основните принципи за недискриминация, прозрачност и пропорционалност. В тези принципи са заложени подробни правила, които да гарантират тяхното спазване на практика. По силата на Споразумението за асоцииране между ЕС и Украйна, и в частност Чл. 148-156, страната има ангажимент да прилага процедурите за обществени поръчки съгласно стандартите на ЕС (VRU 2014). Всички реформи в системата на обществените поръчки са осъществени в съответствие с одобрената Пътна карта и съгласно Проект на ЕС „Хармонизиране на системата за обществени поръчки в Украйна към стандартите на ЕС“. С подкрепата за проекта от страна на Европейската комисия са разработени и публикувани ръководство за провеждане на зелени обществени поръчки и набор от критерии за зелени обществени поръчки за различни групи стоки и услуги.

Прилагането на зелени обществени поръчки е одобрено и в разпоредбите на приетия с Указ № 922 от 25 декември 2015 г. Закон за обществените поръчки, в който Чл. 22(3) гласи, че техническите и качествените характеристики на обществените поръчки трябва да гарантират прилагането на мерки за опазване на околната среда.

Нещо повече, идеята за зелени обществени поръчки се подкрепя и от Закона за основните принципи (стратегия) на провежданата от Украйна държавна екологична политика в периода до 2020 г. Този закон предвижда редица мерки за намаляване нивата на замърсеност на водите, почвите, въздуха, включително и прилагането на свързани с тях актове на държавните органи.

СЪЗДАВАНЕ НА МЕХАНИЗЪМ ЗА ПРИЛАГАНЕ НА СИСТЕМАТА ...

Таблица 2.
Директива 2014/24 /ЕС за прилагането на зелени обществени поръчки

Член на Директива 2014/24/ЕС	Съдържание
Член 18.2.	Държавите – членки следва да вземат необходимите мерки, за да гарантират, че икономическите оператори ще спазват съответните задължения в областта на екологичното, социалното и трудовото право, които са установени с правото на ЕС, националното право, колективни споразумения или с разпоредби на международното екологично, социално и трудово право.
Член 42.	Изброява техническите спецификации, които следва да бъдат посочени, за да бъдат спазени изискванията за работни и екологични характеристики, както и функционалните изисквания.
Член 43.	Регламентира правото на възлагащите органи да определят специфичните екологични, социални и други характеристики в техническите спецификации като критерии при възлагане на договор за обществена поръчка или условия за нейното изпълнение, както и да изискват определена маркировка като доказателство, че строителството, услугите или доставките съответстват на изискваните характеристики.
Член 62.	Регламентира правилата относно мерките и системите на екологично управление в случаите, когато възлагащите органи изискват да бъдат представени сертификати, изготвени от независими органи, които да доказват, че икономическият оператор отговаря на определени системи или стандарти за екологично управление.
Член 67.	Определя методологията за прилагане на екологични критерии при избор на икономически най-изгодната оферта от гледна точка на възлагащия орган въз основа на цената или разходите, като се използва подходът на разходната ефективност.
Член 68.	Дава определение за оценката на разходите за целия жизнен цикъл, която включва и разходите, дължащи се на външни екологически фактори, които са свързани с продукта, услугата или строителството по време на целия им жизнен цикъл, при условие че паричната им стойност може да бъде определена и проверена.
Член 70.	Гласи, че възлагащите органи могат да поставят специални условия във връзка с изпълнението на обществена поръчка, като в случаите, когато са свързани с предмета на поръчката, тези условия могат да включват икономически, свързани с иновациите, екологични и социални съображения.

Източник: *Разработка на автора.*

Както става ясно, идеята за зелени обществени поръчки е инструмент, който се прилага доброволно в държавната политика. През 2015 г. в Украйна беше въведено цялостно оценяване на законовите и пазарните условия за прилагане на зелени поръчки. Въз основа на резултатите от оценяването, което обхваща 75 организации за обществени поръчки и беше извършено със средства от държавния бюджет, бяха определени следните приоритетни сектори за осъществяване на зелени поръчки: гориво-енергиен комплекс, строителство и специализирано оборудване. Анализът на предмета на държавните поръчки през 2018 г., който е показан в Таблица 3, не внася съществени промени в приоритетните сектори, тъй като най-голям е бил броят на договорите за доставка в строителството и в горивно-енергийния комплекс.

Таблица 3.
Селективен анализ според предмета на обществените поръчки в различните административни области в Украйна

Административна област	Договор за покупка	Количество	Общо (в млн. укр. ривни)
Киевска	Строителни и монтажни работи	23 706	71 279,6
	Услуги по ремонт и поддръжка	13 794	5 173,3
	Нефтопродукти, горива, електричество и други енергийни източници	13 467	53 482,3
	Строителни конструкции и материали; мощни строителни материали	12 026	11 658,6
	Медицинско оборудване, фармацевтични продукти и продукти за лични грижи	11 574	5 609,3
Харковска	Строителни и монтажни работи	12 466	13 559,4
	Хранителни продукти, напитки, тютюн и свързани с него продукти	5 335	767,2
	Строителни конструкции и материали; мощни строителни материали	5 185	3 809,3
	Архитектурни, строителни, инженерни и инспекционни услуги	4 850	521,3
	Нефтопродукти, горива, електричество и други енергийни източници	4 343	3 603,6
Одеска	Строителни и монтажни работи	11 402	13 041,6
	Хранителни продукти, напитки, тютюн и свързани с него продукти	6 107	581,5
	Строителни конструкции и материали; мощни строителни материали	4 907	573,3
	Нефтопродукти, горива, електричество и други енергийни източници	4 385	3 484,69
	Услуги по ремонт и поддръжка	3 927	875,9

СЪЗДАВАНЕ НА МЕХАНИЗЪМ ЗА ПРИЛАГАНЕ НА СИСТЕМАТА ...

Черниговска	Хранителни продукти, напитки, тютюн и свързани с него продукти	5 359	219,9
	Строителни и монтажни работи	3 849	4 370,2
	Нефтепродукти, горива, електричество и други енергийни източници	3 586	1 592,4
	Строителни конструкции и материали; мощни строителни материали	3 541	183,1
	Офис обзавеждане и компютърно оборудване и консумативи	2 224	73,0
Хмелницка	Хранителни продукти, напитки, тютюн и свързани с него продукти	6 084	335,8
	Строителни и монтажни работи	4 276	4 924,6
	Нефтепродукти, горива, електричество и други енергийни източници	3 443	1 541,1
	Медицинско оборудване, фармацевтични продукти и продукти за лични грижи	2 894	330,7
	Услуги по ремонт и поддръжка	2 208	121,2
Ивано-Франковска	Строителни и монтажни работи	5 230	5 366,0
	Нефтепродукти, горива, електричество и други енергийни източници	2 803	1 308,7
	Строителни конструкции и материали; мощни строителни материали	2 316	176,5
	Хранителни продукти, напитки, тютюн и свързани с него продукти	2 023	167,1
	Услуги в сферата на селското стопанство	1 842	177,9
Виницка	Хранителни продукти, напитки, тютюн и свързани с него продукти	5 555	346,5
	Строителни и монтажни работи	4 447	8362,9
	Нефтепродукти, горива, електричество и други енергийни източници	4 251	2115,9
	Медицинско оборудване, фармацевтични продукти и продукти за лични грижи	3 425	518,9
	Строителни конструкции и материали; мощни строителни материали	2 985	507,4

Източник: <http://bipro.prozorro.org/qlikview/index.htm>

Таблица 3 прави анализ на приоритетните сектори, за които най-често са възлагани държавни поръчки. Във всяка от разгледаните административни области най-голям е дялът на строителните дейности и на комплекса за горива и електричество. Ето защо смятаме, че основните правила за въвеждане на зелени държавни поръчки на ниво законодателство трябва да бъдат създадени и прилагани за тези сектори, така че в резултат да се намали консумацията на електричество и вода, да се реализират икономии на материали, да се ограничи количеството на строителните отпадъци и замърсяването на

въздуха. Поради тази причина, когато определят критериите за качество при изпълнение на държавна поръчка за строителни дейности и доставка на горива и електричество, възлагащите органи следва да поставят строги изисквания, които задължават участниците в процедурата да спазват стандартите за безопасност и качество на работата, ефективност в използването на електричество и вода, намаляване на замърсяването и отделянето на парникови газове и отпадъци и разхищаването на ресурси.

Създаването и прилагането на инструменти за стимулиране на зелени обществени поръчки на ниво държава безспорно е процес, който изисква време, още повече че към момента прилагането на такава система не е задължително. За да се превърнат в реалност зелените обществени поръчки, е необходимо да бъде стимулиран по-силен интерес от страна на възлагащите органи към качествените и функционални параметри на предмета на обществената поръчка. На този етап определящ критерий при избор на оферта е цената. Ето защо с цел увеличаване дела на биопродуктите при изпълнение на обществени поръчки е необходимо да се обърне внимание на следните моменти:

- кои условия могат да бъдат определени като екологични, в какви ситуации и за кои продукти би било най-подходящо тяхното прилагане;
- кои продукти следва да бъдат класифицирани като „зелени“, кой следва да определя какви системи за сертифициране да бъдат използвани;
- разработване на ясни екологични критерии и система от национални стандарти в тази сфера;
- провеждане на разяснителни кампании и диалог между възлагащите органи и участниците в процедурите за обществени поръчки;
- създаване и приемане на стандартна тръжна документация, която съдържа екологични изисквания (техническа документация, изисквания към участниците, критерии за оценяване на кандидатурите, допълнителни условия по договорите);
- създаване на методология за изчисляване жизнения цикъл на различните групи продукти.

СЪЗДАВАНЕ НА МЕХАНИЗЪМ ЗА ПРИЛАГАНЕ НА СИСТЕМАТА ...

Ето защо е необходимо, признаците за екологична безопасност и енергийна ефективност да бъдат разработени от експерти и наложени от законодателството, както и да се промени процедурата за определяне на победител в търговете, като се взема предвид ценова преференция от 15-20% в случаите, когато са налице признаците за екологични стоки. Подобен механизъм е достатъчно прозрачен и би насърчил участниците в процедурите да произвеждат екологични продукти, които често са по-скъпи.

Като имаме предвид гореизложеното и след анализ на резултатите в Таблица 3, считаме, че най-ефективният начин за прилагане на зелени обществени поръчки е да се определят кои са приоритетните предмети на зелени обществени поръчки в административните области, т.е. стоките и услугите, за които най-често се провеждат търгове. За такива продукти е необходимо да бъдат поставени екологични изисквания и критерии на областно ниво, както и да се разработят методологически насоки и стандартни изисквания към специфичните продукти. Подобен индивидуален подход ще направи възможно постигането на икономически, социални и екологични резултати чрез зелени обществени поръчки, като се отчитат нуждите на местните общности. Така например според нас в Ивано-Франкивска област е необходимо на областно ниво да се обърне внимание на сектор земеделие, който включва дърводобив и горско дело и да се създадат механизми за прилагане на зелени обществени поръчки. Икономическият ефект в случая ще се изразява в спестяването на средства чрез закупуване на жизнения цикъл, създаване на търсене за определени категории стоки, които са приоритет в дадената административна област, насърчаване прилагането на иновативни технологии и развитие на производството. Екологичният резултат зависи от енергийната ефективност и рационалното използване на наличните ресурси, както и от ограничаването на обезлесяването и регулирането на отделянето на парникови газове. Въвеждането на високи екологични стандарти в производството, строителството и доставките на услуги и по-доброто качество на живот на населението от своя страна са примери за социалния ефект от прилагане на система за зелени поръчки.

Най-големият успех на новата система е въвеждането на системата за електронни обществени поръчки „ProZorro“, чийто основен принцип е „всеки вижда всичко“. Въвеждането на електронна система за обществени поръчки в Украйна позволи на малките и средните предприятия да участват в търговете, което доведе до по-силна конкуренция между участниците в процедурите за обществени поръчки. По този начин всички заинтересовани страни могат да наблюдават процеса по възлагане на дадена обществена поръчка, като участниците имат възможност да обжалват всяко решение, което смятат за несправедливо. Но най-важното постижение на електронната система е спестяването на обществени средства – факт, който е отбелязан и на официалния сайт на системата за обществени поръчки. Въпреки това според Решение №13-1 от 31.05.2018 г. на Счетоводната камара на Украйна „Становище за доклада с резултатите от анализа на състоянието на обществените (държавните) поръчки през 2017 г.“ не е изградена методология за изчисляване на спестените бюджетни средства, което прави невъзможни официалните оценки и анализи на реализираните спестявания от бюджета в резултат от използването на информационната и телекомуникационна система ProZorro. Това означава, че информацията, която е предоставена за обществена употреба, не може да се счита за достоверна. Към днешна дата в Украйна не съществува нито една организация или орган, които да са натоварени със събирането на информация за прилагането на обществени поръчки и поради тази причина е невъзможно официално да бъдат установени размерът на изразходваните средства, броят на сключените договори, за които е платено с бюджетни средства, или спестените от бюджета суми.

Размерът на спестените средства се изчислява като разлика между очакваната стойност на закупената стока или услуга и тяхната действителна стойност в сключения договор. Очакваната (прогнозна) стойност на дадена обществена поръчка се определя от възлагащия орган в обявлението за обществена поръчка, което публикува и отразява максималната сума, която може да бъде изразходвана от него по договор за конкретната поръчка, което е доста субективен показател, тъй като при определяне на първоначалната цена за даден договор не

СЪЗДАВАНЕ НА МЕХАНИЗЪМ ЗА ПРИЛАГАНЕ НА СИСТЕМАТА ...

се взема предвид някаква приемлива или реална пазарна цена на съответната стока или услуга. Нещо повече, изобщо не се отчита и пълният жизнен цикъл на даден продукт или услуга. При изчисляване на спестените средства следва да се имат предвид крайният срок, в който изтича възможността да бъдат използвани стоките и услугите, както и възможността, даден продукт да бъде рециклиран след изтичане на неговия срок за употреба. Прилагането на тези показатели би допринесло за решаването на редица екологични проблеми.

Заклучение

Налице е необходимост от насърчаване на интереса към екологично производство както сред възлагащите органи, така и сред изпълнителите на обществени поръчки. Участниците в такива процедури не са в състояние да налагат технически изисквания за доставката на биопродукти, при положение че такива не съществуват на пазара. От друга страна, сред доставчиците няма стремеж към мащабен преход към производство на продукти с екологични параметри, тъй като няма търсене за такива стоки, а и разходите за първоначалния етап от тяхното производство са много високи. Съществуват много примери за употребата на екологични стоки и услуги, която не е свързана с някакви значителни разходи, например опаковки за многократна употреба; използването на продукти, които са местно производство, като по този начин се спестяват разходите за доставка; пестеливо изразходване на електричество и вода; повторно ползване на изделия за еднократна употреба и др. Препоръчително е, зелените обществени поръчки да станат приоритет на местно ниво.

Нещо повече, ако имаме предвид жизнения цикъл на продуктите, става ясно, че общите разходи за закупуване и използване на екологични сгради и оборудване са по-ниски от тези за обичайни сгради и машини. На практика обаче жизненият цикъл се използва твърде ограничено като периметър в обществените поръчки поради липсата на знания и разработени инструменти за неговото прилагане.

Въвеждането на система за зелени обществени поръчки би следвало да бъде стимул за масовото производство на екологични продукти, но за него са необходими допълнителни методи за финансова подкрепа на предприятията, например под формата на данъчни облекчения или финансиране на отделни програми.

Широкото навлизане на зелените обществени поръчки е възпрепятствано от ниската мотивация на възлагащите органи, високите цени на екологичните продукти, несъвършенствата в законодателната уредба и липсата на единна методология за определяне на екологични критерии за различните групи стоки и услуги. Нещо повече, основната трудност идва от липсата на политическа воля и подкрепа на местно ниво от управляващите. Ето защо за ефективното прилагане на екологични обществени поръчки е необходимо, зелените обществени поръчки да станат един от приоритетите в цялостната стратегия за развитие на Украйна.

Използвани източници

- Bruno B.F. Da Costa & Ana Lucia T.S. Da Motta. (2019). Key factors hindering sustainable procurement in the Brazilian public sector. *International Journal of Sustainable Development and Planning*. Volume 14 (2019), Issue 2, 152 - 171 DOI: 10,2495 / СДП-V14-N2-152-171.
- Fuentes-Bargues, J.L., Ferrer-Gisbert, P.S., González-Cruz, M.C. (2018). Analysis of environmentally friendly public procurement of works by Spanish state universities. *International Journal of Environmental Research and Public Health*. 2018; 15 (9): 1888.
- Konashchuk, N.E. (2016). The use of "green" criteria in public procurement. *Scientific Notes of the National University "Ostroh Academy"*. Series: *Economics*. vol. 3, 133-136. Retrieved from http://nbuv.gov.ua/UJRN/Nznuoa_2016_3_26.
- Martine, G. Rietbergen, M.G. & Block, C. (2013). Assessing the Potential Impact of the CO 2 Staircase on Carbon Reduction in the

СЪЗДАВАНЕ НА МЕХАНИЗЪМ ЗА ПРИЛАГАНЕ НА СИСТЕМАТА ...

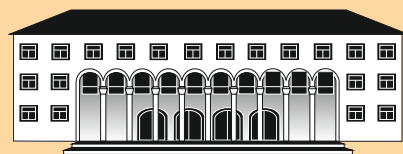

- Netherlands. *Cleaner Production Journal*. Volume 52, August 1, 2013, 33-451. DOI: <https://doi.org/10.1016/j.jclepro.2013.03.027>
- Mosgaard, M.M. (2015). Improving the practice of green procurement of small goods. *Journal of Cleaner Production* Volume 90, March 1, 2015, 264-274. DOI: <https://doi.org/10.1016/j.jclepro.2014.11.077>
- Rais, S.L.A, Bidin, Z.A., Bohari, A.A.M. & Saferi, M.M. (2018). The Possible Challenges of Green Procurement Implementation. *Conference Series: Materials Science and Engineering*, Volume 429, conference1. DOI: <https://doi.org/10.1088/1757-899X/429/1/012023>
- Ruparatna, R., Hewage, K. (2015). Sustainable procurement in the Canadian construction industry: challenges and benefits. *Canadian Building Magazine*, 2015, 42 (6): 417-426. DOI: <https://doi.org/10.1139/cjce-2014-0376>
- Schmidt, J.S. & Osebold, R. (2017). Environmental management systems as a driving factor in sustainability: implementation status, benefits and barriers in German construction companies. *Journal of Civil Engineering and Management*, 23: 1, 150-162. DOI: 10.3846 / 13923730.2014.946441
- Stofova, L., Szaryszova, P., Bednarova, L., Kottner, A. (2016). Environmental criteria of public procurement as an instrument of development sustainability of Slovakia. *Humanities and Social Sciences*, vol. XXI, 23 (2/2016), 209-217 April. DOI: 10.7862 / rz.2016.hss.32

ISSN 0861 - 6604

БИЗНЕС управление

ИЗДАНИЕ НА
СТОПАНСКА АКАДЕМИЯ
„Д. А. ЦЕНОВ“ - СВИЩОВ

3/2020

БИЗНЕС управление 3/2020

Редколегия на сп. „Бизнес управление“

Красимир Шишманов – главен редактор, Стопанска академия „Д. А. Ценов“ - Свищов

Никола Янков – зам. главен редактор, Стопанска академия „Д. А. Ценов“ - Свищов

Иван Марчевски, Стопанска академия „Д. А. Ценов“ - Свищов

Ирена Емилова, Стопанска академия „Д. А. Ценов“ - Свищов

Любчо Варамезов, Стопанска академия „Д. А. Ценов“ - Свищов

Румен Ерусалимов, Стопанска академия „Д. А. Ценов“ - Свищов

Силвия Костова, Стопанска академия „Д. А. Ценов“ - Свищов

Международна редколегия на сп. „Бизнес управление“

Александру Неделеа – Университет „Стефан Велики“, Сучава, Румъния

Дмитрий Владимирович Чистов, – ФГОБУ ВПО Финансов университет при правителството на руската федерация, Москва, Русия

Йоана Панагорец – Университет Валахия, Търговище, Румъния

Йото Йотов – Драксел университет, Филадельфия, САЩ

Махмуд Ел Батран – Университет Кайро, Кайро, Египет

Наталья Борисовна Голованова – Московски технологически университет, Москва, Русия

Татяна Викторовна Орехова – Донецки национален университет, Винаца, Украйна

Тадиа Джукич —Университет в Ниш, Ниш, Сърбия

Ян Тадеуш Дуда – АГН Университет за наука и технологии, Краков, Полша

Виктор Чужиков – Киевски национален икономически университет "Вадим Гетман", Киев, Украйна

Стилов редактор – Анка Танева

Превод на английски език – ст. преп. Цветана Шенкова,
ст. преп. Даниела Стоилова, ст. преп. Иванка Борисова

Превод на руски език – ст. преп. Ирина Иванова

Технически секретар – ас. Живка Тананеева

Дадено за печат на 16.09.2020 г., излязло от печат на 25.09.2020 г.,
формат 70x100/16, тираж 40

© Стопанска академия „Димитър А. Ценов“ – Свищов,
ул. „Ем. Чакъров“ 2, тел.: +359 631 66298

© Академично издателство „Ценов“, Свищов, ул. „Градево“ 24

СЪДЪРЖАНИЕ

МЕНИДЖМЪНТ практика

НАУЧНОИЗСЛЕДОВАТЕЛСКАТА И РАЗВОЙНА ДЕЙНОСТ КАТО ЧАСТ ОТ ОПОВЕСТЯВАНИЯТА КЪМ ФИНАНСОВИТЕ ОТЧЕТИ НА БЪЛГАРСКИ ИНОВАТИВНИ ПРЕДПРИЯТИЯ Доц. д-р Даниела Венциславова Георгиева	5
ЕДНА ВИЗИЯ ЗА ОТНОШЕНИЕТО РЕКОНТИНЕНТАЛИЗАЦИЯ – ИНТЕГРАЛНА СВЪРЗАНОСТ НА ЕВРОПЕЙСКИЯ СЪЮЗ Проф. д-р Никола Янков	20
ИЗСЛЕДВАНЕ ВЛИЯНИЕТО НА НЯКОИ БАНКОВИ ПОКАЗАТЕЛИ ВЪРХУ БВП, БЕЗРАБОТИЦАТА И ПРЕКИТЕ ЧУЖДЕСТРАННИ ИНВЕСТИЦИИ В БЪЛГАРИЯ Гл. ас. д-р Аглика Кънева	36
СЪЗДАВАНЕ НА МЕХАНИЗЪМ ЗА ПРИЛАГАНЕ НА СИСТЕМАТА ЗА ЗЕЛЕНО ПАЗАРУВАНЕ В ДЪРЖАВНИЯ СЕКТОР: ОПИТЪТ НА УКРАИНА Виктория Псота	62
ОРГАНИЗАЦИЯ НА МОБИЛЕН ЦЕНТЪР ЗА УПРАВЛЕНИЕ НА ИЗВЪНРЕДНИ СИТУАЦИИ Сергей Пенковсчий	78